

Г.О. СЛАБКИЙ, Н.С. ЗАЩИК

ДО ПИТАННЯ СМЕРТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В РЕЗУЛЬТАТІ САМОРУЙНІВНОЇ ПОВЕДІНКИ

ДУ «Український інститут стратегічних досліджень Міністерства охорони здоров'я України»,
м. Київ, Україна

Мета: вивчити та проаналізувати рівень саморуйнівної поведінки населення України.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження стали дані галузевої статистичної звітності за період 2011–2015 років. У ході роботи використано статистичний та бібліосемантичний методи.

Результати. Отримані результати вказують на високий рівень самогубств населення України з тенденцією до його зменшення. Показники самогубств населення відрізняються за регіонами країни. Враховуючи недосконалість статистичної звітності, отримані дані можуть бути недостатньо об'єктивними.

Висновки. Ситуація щодо самогубств в країні потребує розробки державної програми зі збереження психічного здоров'я населення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: самогубство, показник, протидія.

Самогубства – це глобальна проблема, яка охопила увесь світ. Незважаючи на думку, що самогубства більше поширені в країнах із високим достатком громадян, насправді 75% самогубств стається в країнах із середнім та низьким рівнем доходів населення. Самогубства є розповсюдженою причиною смерті в різних вікових групах населення. Крім того, що люди помирають або страждають у результаті скоєної суїцидальної спроби, випадки самогубства завдають важких непрямих збитків сім'ям та друзям, а також місцевим громадам та країні в цілому [1;4].

Щороку у результаті самогубства помирає понад 800 000 людей. Це друга за частотою причина смерті у віці від 15 до 29 років. Існують дані, що серед дорослого населення на кожного загиблого в результаті самогубства припадає понад 20 осіб, які скоїли суїцидальну спробу [6].

Слід зазначити, що реєстрація самогубств є складною багаторівневою процедурою, яка включає медичні та юридичні аспекти і залучає ряд офіційних державних органів. Найчастіше самогубства реєструються невірно, тобто без дотримання формулювань Міжнародної класифікації хвороб і проблем, що пов'язані зі здоров'ям 10-го перегляду (МКХ-10): «випадки пошкодження з невизначеними намірами» (коди Y10–Y34), «нещасні випадки» (коди V01–X59), «наслідки нападу з метою убивства чи нанесення пошкоджень» (коди X85–Y09), «неуточнені та невідомі причини смерті» (коди R95–R99) [2;3;5].

Мета роботи: вивчити та проаналізувати рівень самогубств населення України.

© Г.О. Слабкий, Н.С. Защик, 2016

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження стали дані державної статистичної звітності за період 2012–2015 років. У ході дослідження використано статистичний та бібліосемантичний методи. Статистичні дані за 2014 і 2015 рр. наведені без урахування даних з тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Результати дослідження та їх обговорення. Дані щодо смертності населення України внаслідок навмисного самоушкодження за їх розподілом за місцем проживання та статтю в 2012–2015 рр. наведено у таблиці 1. Як видно з таблиці, рівень смертності населення України від навмисного самоушкодження за роки дослідження має тенденцію до зниження з показником 18,847 на 100 тис. населення в 2015 році. Найвищий рівень показника зареєстровано у 2013 р. – 20,591. Показник смертності населення України від навмисного самоушкодження відрізняється за типами поселення. Так, показник у міських поселеннях (14,028) у 1,997 ($p \leq 0,05$) разу менший, ніж у сільській місцевості (28,011). Показник смертності населення України від навмисного самоушкодження також відрізняється залежно від статі – у жінок він у 5,0 ($p \leq 0,01$) разу нижчий, ніж у чоловіків, – 6,584 і 32,967 на 100 тис. населення відповідної статі відповідно.

Окремо було проаналізовано показники смертності населення України внаслідок навмисного самоушкодження за місцем розселення та статтю у 2015 р. у розрізі регіонів (табл. 2). Аналіз наведених в таблиці даних державної статистичної

Таблиця 1. Смертність населення України внаслідок навмисного самоушкодження.
Розподіл за місцем проживання та статтю. 2012-2015 рр.

Рік	Міські поселення та сільська місцевість		Міські поселення		Сільська місцевість	
	осіб	на 100 000 нас.	осіб	на 100 000 нас.	осіб	на 100 000 нас.
Обидві статі						
2012	9060	19,871	5025	16,014	4035	28,386
2013	9367	20,591	5210	16,615	4157	29,415
2014	7970	18,534	4296	14,461	3674	27,636
2015	7575	18,847	3899	14,028	3676	28,011
Рік	Міські поселення та сільська місцевість		Міські поселення		Сільська місцевість	
	осіб	на 100 000 нас. відповідної статі	осіб	на 100 000 нас. відповідної статі	осіб	на 100 000 нас. відповідної статі
Чоловіки						
2012	7363	34,936	4006	27,835	3357	50,226
2013	7549	35,868	4143	28,790	3406	51,170
2014	6414	32,207	3398	24,900	3016	48,112
2015	6149	32,967	3080	24,121	3069	49,396
Жінки						
2012	1697	6,922	1019	5,999	678	9,003
2013	1818	7,438	1067	6,289	751	10,046
2014	1556	6,740	898	5,591	658	9,366
2015	1426	6,584	819	5,397	607	8,891

звітності вказує на суттєві відмінності показника у різних регіонах України. Найнижчий показник (5,212) зареєстровано у м. Києві, а найвищий – у Сумській області (29,865). Різниця становить 5,73 ($p \leq 0,01$) рази. Різниця даного показника серед міського населення коливається від 4,011 у Львівській до 25,107 у Кіровоградській області і становить 6,26 ($p \leq 0,01$) рази. Різниця даного показника серед сільського населення коливається від 7,878 у Львівській області до 49,564 у Чернігівській області і становить 6,29 ($p \leq 0,01$) рази.

Встановлено достовірну різницю у показниках смертності населення внаслідок навмисного самоушкодження між регіонами України за статтю. Так, найнижчий показник серед чоловіків у 2015 р. зареєстровано у м. Києві (8,561), а найвищий – у Херсонській області (44,201), що становить 5,16 ($p \leq 0,01$) рази. Серед жінок найнижчий показник зареєстровано в Кіровоградській (1,499), а найви-

щий – у Запорізькій (11,518) області, що становить 7,68 ($p \leq 0,01$) рази.

За показниками смертності населення внаслідок навмисного самоушкодження між чоловіками та жінками в розрізі регіонів за місцем їх проживання теж зареєстровані достовірні відмінності.

Висновки

Результати дослідження вказують на високий рівень самогубств населення України з тенденцією до його зменшення. Показники самогубств населення відрізняються за регіонами країни. Враховуючи недосконалість статистичної звітності, отримані дані можуть бути недостатньо об'єктивними. Ситуація щодо самогубств в Україні потребує розробки державної програми із збереження психічного здоров'я населення.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням ефективності діяльності із профілактики самогубств серед населення України.

Список літератури

1. Комплексний план дій в області психічного здоров'я на 2013–2020 гг. Женева : Всемирная организация здравоохранения, 2013 [Электронный документ]. – Режим доступа : http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA66/A66_R8-ru.pdf?ua=1 (по состоянию на 20 августа 2014 г.). – Название с экрана.
2. Forty years of increasing suicide mortality in Poland: undercounting amidst a hanging epidemic? / Hofer P., Rockett I. R., Varnik P. [et al.] // BMC Public Health. – 2012. – Vol. 11 (12). – P. 644.

Таблиця 2. Смертність населення України внаслідок навмисного самоушкодження. Розподіл за регіонами. 2015 рр.

Регіон	Обидві статі						Чоловіки						Жінки					
	міські поселення та сільська місцевість		міські поселення		сільська місцевість		міські поселення та сільська місцевість		міські поселення		сільська місцевість		міські поселення та сільська місцевість		міські поселення		сільська місцевість	
	на 100 000 осіб нас.	осіб	на 100 000 осіб нас.	на 100 000 осіб нас.	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб	на 100 000 осіб
	осіб	на 100 000 осіб нас.	осіб	на 100 000 осіб нас.	осіб	на 100 000 осіб	осіб	на 100 000 осіб	осіб	на 100 000 осіб	осіб	на 100 000 осіб	осіб	на 100 000 осіб	осіб	на 100 000 осіб	осіб	на 100 000 осіб
Вінницька	387	24,092	143	17,566	244	30,797	326	43,922	117	31,119	209	57,065	61	7,059	26	5,935	35	8,215
Волинська	183	17,549	57	10,449	126	25,337	159	32,304	50	19,831	109	45,403	24	4,359	7	2,386	17	6,609
Дніпропетровська	783	23,976	576	21,091	207	38,712	621	41,552	454	36,560	167	66,074	162	9,146	122	8,192	40	14,186
Житомирська	311	24,845	122	16,584	189	36,621	258	44,377	99	29,159	159	65,739	53	7,906	23	5,806	30	10,940
Закарпатська	152	12,070	50	10,704	102	12,875	118	19,533	34	15,445	84	21,877	34	5,189	16	6,478	18	4,409
Запорізька	458	26,026	284	20,912	174	43,313	348	43,241	208	33,798	140	73,931	110	11,518	76	10,234	34	16,010
Ів.Франківська	200	14,467	72	11,929	128	16,434	168	25,707	59	20,800	109	29,470	32	4,390	13	4,063	19	4,645
Київська	389	22,476	174	16,162	215	32,868	334	41,702	150	29,985	184	61,195	55	5,915	24	4,164	31	8,771
Кіровоградська	289	29,584	154	25,107	135	37,140	229	50,917	120	42,949	109	63,985	60	11,383	34	10,180	26	13,462
Львівська	140	5,521	62	4,011	78	7,878	120	9,986	45	6,192	75	15,789	20	1,499	17	2,075	3	0,582
Миколаївська	282	24,284	150	18,945	132	35,723	231	42,961	121	33,460	110	62,477	51	8,179	29	6,742	22	11,373
Одеська	541	22,604	242	15,123	299	37,698	427	37,964	187	25,020	240	63,598	114	8,986	55	6,449	59	14,191
Полтавська	395	27,355	164	18,350	231	41,983	324	48,694	134	32,753	190	74,145	71	9,119	30	6,190	41	13,947
Рівненська	209	17,994	68	12,284	141	23,195	176	31,922	53	20,690	123	41,670	33	5,409	15	5,043	18	5,756
Сумська	334	29,865	174	22,715	160	45,409	274	53,501	142	40,939	132	79,864	60	9,898	32	7,635	28	14,967
Тернопільська	121	11,331	34	7,150	87	14,688	106	21,255	29	13,129	77	27,715	15	2,636	5	1,964	10	3,180
Харківська	279	10,239	161	7,330	118	22,332	229	18,127	133	13,120	96	38,466	50	3,421	28	2,367	22	7,890
Херсонська	312	29,293	163	25,000	149	36,068	250	50,574	131	44,201	119	60,117	62	10,862	32	8,998	30	13,943
Хмельницька	243	18,724	90	12,328	153	26,948	209	34,696	75	22,142	134	50,824	34	4,889	15	3,833	19	6,248
Черкаська	299	23,970	113	15,957	186	34,493	234	40,916	81	25,092	153	61,423	65	9,623	32	8,304	33	11,374
Чернігівська	287	27,325	102	15,065	185	49,564	236	49,420	84	27,162	152	90,322	51	8,904	18	4,894	33	16,100
Чернівецька	106	11,649	36	9,206	70	13,490	78	18,227	28	15,457	50	20,261	28	5,809	8	3,812	20	7,350
м. Київ	151	5,212	151	5,212	0	0,000	115	8,561	115	8,561	0	0,000	36	2,317	36	2,317	0	0,000

3. Massive increase in injury deaths of undetermined intent in ex USSR Baltic and Slavic countries: Hidden suicides? / Varnik P., Sisask M., Varnik A. [et al.] // Scand. J. Public Health. – 2010. – Vol. 38 (4). – P. 395–403.
4. Preventing suicide: a global imperative. – Geneva : World Health Organization, 2014 [Electronic resource]. – URL : <http://www.euro.who.int/PubRequest?language=Russian>. – Title from screen.
5. Validity of suicide statistics in Europe in relation to undetermined deaths: developing the 2-20 benchmark / Varnik P., Sisask M., Varnik A. [et al.] // In. j. Prev. – 2012. – Vol. 18 (5). – P. 321–5.
6. WHO mortality database documentation: 1 May 2013 update. Geneva: World Health Organization, 2013 [Electronic resource]. – URL : http://www.who.int/healthinfo/statistics/mortality_rawdata/en/, accessed 19 May 2014. – Title from screen.

К ВОПРОСУ СМЕРТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В РЕЗУЛЬТАТЕ САМОРАЗРУШАЮЩЕГО ПОВЕДЕНИЯ

Г.А. Слабкий, Н.С. Защик

ГУ «Украинский институт стратегических исследований Министерства здравоохранения Украины», г. Киев, Украина

Цель: изучить и проанализировать уровень саморазрушающего поведения населения Украины.

Материалы и методы. Материалами исследования стали данные отраслевой статистической отчетности за период 2011–2015 годов. В ходе работы использованы статистический и библиосемантический методы.

Результаты. Полученные результаты указывают на высокий уровень самоубийств населения Украины с тенденцией к его уменьшению. Показатели самоубийств населения отличаются в регионах страны. Учитывая несовершенство статистической отчетности, полученные данные могут быть недостаточно объективными.

Выводы. Ситуация относительно самоубийств в стране требует разработки государственной программы по сохранению психического здоровья населения.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: самоубийство, показатель, противодействие.

TO THE PROBLEM OF POPULATION MORTALITY DUE TO SELF-DESTRUCTIVE BEHAVIOR

G.O. Slabkiy, N.S. Zashchik

PE "Ukrainian Institute of Strategic Researches MHC of Ukraine", Kyiv, Ukraine

Goal of study: to consider and analyze the level of self-destructive behavior of the population in Ukraine.

Materials and methods. The data of branch statistical reports for the period of the years 2011–2015 were used as material for study. Statistical and bibliosemantic methods of study were used in the course of research.

Results. The results obtained indicate the high level of suicides among the population of Ukraine with the tendency to increase. Suicide indices of population differ by regions of the country. Taking into account the inadequacy of statistical accounting and reporting the data may be insufficiently objective.

Conclusions. The situation with suicides in the country requires the development of the State program of preserving mental health of population.

KEY WORDS: suicide, indie, counteraction.

Рукопис надійшов до редакції 18.10.2016 р.

Відомості про авторів:

Слабкий Геннадій Олексійович – д.мед.н., проф., в.о. директора ДУ «Український інститут стратегічних досліджень Міністерства охорони здоров'я України»; тел. служб.: +38(044) 576-41-19.

Защик Наталія Сергіївна – лікар-психіатр КЗ «Острозька обласна психіатрична лікарня» Рівненської обласної ради, пошукувач ДУ «Український інститут стратегічних досліджень Міністерства охорони здоров'я України».